

CLÀSSICA A LA REIAL ACADÈMIA

Dimarts 4 de juny de 2013 a les 20.15 hores

Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi

Saló d'actes

Barcelona

“El Beethoven de la guitarra”

FERRAN SOR (Barcelona 1778-París 1839)

JAUME TORRENT, Guitarra (BCN)

Un intent incompès de situar la guitarra al panorama musical culte

Si els guitarristes haguessin entès la revolució tècnica que propugnava la música de Sor i haguessin desenvolupat els recursos que reclama l'expressió dramàtica del seu llenguatge, avui dia la guitarra gaudiria d'un major reconeixement en el món musical.

ANDANTE LARGO, op. 5

4 MINUETS, op. 11

núm. 1 en Sol major

núm. 2 en Sol menor

núm. 4 en Re menor

núm. 5 en Re major

FANTASIA “ELS ADEUS”, op. 21

TERCERA FANTASIA, op. 10

Introducció, tema, 4 variacions i coda.

6 ESTUDIS, op. 31

núm. 1 en Re major

núm. 2 en Si menor

núm. 3 en Sol major

núm. 4 en Si menor

núm. 5 en La menor

núm. 6 en La major

QUINTA FANTASIA, op. 16

Variacions sobre l'ària “Nel cor più non mi sento” de Paisiello
(Introducció, tema, 9 variacions i coda)

L'absència en el repertori dels guitarristes d'obres com la Tercera Fantasia, op. 10 o la Cinquena Fantasia, op. 16 de Ferran Sor (entre altres) –que sense cap dubte estan entre les millors composicions per a instrument sol del classicisme preromàntic espanyol– no s'explica si no és per la manca de recursos expressius de les tècniques guitarrístiques que més s'han divulgat, a través de les quals obres com les que ens ocupen no han aconseguit mostrar-se davant el públic melòman amb tot el pes musical i profunditat expressiva que posseeixen.

Jaume Torrent –que ha desenvolupat una tècnica que li permet formar un so amb més projecció i capacitat d'estratificació dinàmica que la que obtenen les tècniques convencionals més universalment divulgades– recupera aquestes obres mostrant-nos la seva inusitada qualitat musical mitjançant una lectura rigorosa del

text i una expressivitat rica en recursos expressius, donant com a resultat unes versions farcides de matisos dramàtics, com correspon a l'ideari interpretatiu propi de l'estètica a la qual pertanyen.

Durant els anys 1989 i 2003, amb motiu del 150è i del 225è aniversari de la mort i naixement de Sor, Jaume Torrent va retre homenatge al compositor oferint concerts dedicats íntegrament a la seva música.

Amb aquest programa de música per a guitarra de Ferran Sor, Jaume Torrent ens acostava a diferents aspectes morfològics i formals de l'obra d'aquest gran compositor i guitarrista català a qui la crítica parisenca va considerar com "*el Beeethoven de la guitarra*". Amb obres com la Tercera Fantasia op. 10 o la Cinquena Fantasia, op. 16 –rars vegades programades en concert– Torrent ens mostra un Sor posseïdor d'una visió musical única en la producció per a guitarra, posant de manifest l'indiscutible èxit que va obtenir en el seu propòsit de convertir la guitarra en un vehicle de transmissió dels millors recursos expressius de l'ideari estètic preromàntic.

Algunes consideracions sobre la interpretació de Jaume Torrent de la música per a guitarra de FERRAN SOR:

Tot i que Miguel Garcia (conegut com el "Pare Basilio") i Frederic Moretti van donar importants passos per a la incorporació de l'escriptura clàssica a la guitarra, no seria fins l'aparició de Ferran Sor –i de Dionís Aguado– que es consolidarien els plantejaments harmònics, moduladors i formals més significatius d'aquell període musical.

L'objectiu de Sor va ser, des d'un primer moment, "dignificar" la guitarra. Aquesta dignificació –per a un músic amb una sòlida formació com la que va tenir des de molt jove– significava poder desenvolupar en l'instrument els components estilístics de l'obra de Haydn, Mozart i Beethoven (com el mateix Sor manifestà en diferents ocasions). Efectivament, l'escriptura de Sor per a guitarra està plantejada sota el mateix rigor musical que van utilitzar aquells grans compositors. Sor es va mantenir sempre fidel a les regles del llenguatge polifònic del classicisme, fins i tot en aquells moments en què l'escriptura entra en clara contradicció amb les possibilitats d'execució tècnica que imposa la guitarra. Aquesta contraposició entre l'ideal i allò que és possible es produeix amb major freqüència en les obres de Sor de més ambició formal i virtuosística, fet que explicaria la dificultat amb què s'han trobat una bona part de les seves obres per ser incorporades en els programes de concert. Només un reduït percentatge de la seva producció (revisat per guitarristes com Dionís Aguado, Daniel Fortea, Alfred Romea o Miquel Llobet) arribaria a formar part del repertori dels concertistes del segle XIX i bona part del XX. En la seva dilatada tasca d'estudi i investigació, Jaume Torrent ha dut a terme una acurada revisió de les obres més ambicioses de Sor per ajustar-les a les possibilitats reals d'execució i possibilitar una interpretació en base als criteris interpretatius atribuïbles al període preromàntic.

Sembla obvi que, si d'una banda, Sor participa del model del llenguatge dels grans compositors del classicisme, també va haver de fer seus els criteris interpretatius inherents a aquest llenguatge. La dramatització del text musical comporta de forma indissoluble la utilització de recursos expressius que possibilitin la seva "posada en escena". L'estètica del classicisme aprofundeix en els recursos expressius basats en el contrast dinàmic (forte/piano), conseqüència de l'ús d'instruments com el pianoforte, del desenvolupament de determinades formacions instrumentals i de la presència de sentiments vehements en el discurs musical (Strum und Drang). Sor també entén que la guitarra ha d'aprofundir en aquesta línia expressiva. Així ho testifica la important presència d'indicacions dinàmiques (f/p) que porten algunes de les seves obres, davant la total absència d'indicacions relatives a l'ús de contrastos de caràcter tímbric (tastiera/ponticello). La tècnica guitarrística d'aquella època usava aquests darrers contrastos com a recurs principal de matisació sonora. L'aparició de l'obra de Sor reclamava el desenvolupament d'un so de major projecció que l'habitual que possibilités l'estratificació d'una gamma d'intensitats sonores amb la qual es potenciés la dramatització del text musical perquè amb el contrast tímbric no era possible. La incomprensió i incomoditat que això va suposar per a l'àmbit guitarrístic explica en gran part la marginació progressiva en què es va veure immers durant els últims anys de la seva vida. La incomprensió de la transcendència de la proposta de Sor, malauradament, va trobar continuïtat en els guitarristes del segle XIX i va ser perpetuada posteriorment per Andrés Segòvia, qui tot i haver contribuït a la universalització de la guitarra i haver incrementat espectacularment el nombre d'adeptes a l'instrument, també va contribuir a augmentar el seu distanciament del públic musical en seguir reproduint conceptes interpretatius del món guitarrístic que, des de feia alguns decennis, s'havien estat distanciant dels del món musical culte.

És en el context d'aquesta reflexió que Jaume Torrent proposa la seva interpretació de l'obra de Sor basant-la –en virtut de la tècnica guitarrística que ha desenvolupat– en l'ús de recursos expressius tendents a ressaltar aquelles components expressives (dramàtiques) que, segons el seu punt de vista, haurien pogut canviar el camí seguit pel desenvolupament de la tècnica de la guitarra, dirigint-la cap a l'assoliment d'un so més ric en matisos dinàmics del que s'aconsegueix amb les tècniques més divulgades, amb la qual cosa, avui en dia, la guitarra gaudiria probablement d'un major reconeixement en el món musical culte.